

РЕЦЕНЗІЇ

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-9/92>**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ ДОЦЕНТА КАФЕДРИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАВА
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА О.М. РИМ
«ТРУДОВЕ ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»¹****Божко В.М., д.ю.н., доцент,
завідувач кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права***Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

На сьогодні потреба у формуванні нових наукових підходів до правового забезпечення трудових правовідносин є особливо гострою з огляду на необхідність системного реформування вітчизняного трудового законодавства за європейським зразком. Цей процес повинен мати міцну теоретичну основу, якою є наукові положення про поняття, структуру, основні засади та джерела трудового права Європейського Союзу. Останнім часом проблемам адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС) у науковій літературі приділяється належна увага. Активізувалися наукові пошуки, результатом яких стали публікації окремих монографічних робіт із проблем гармонізації трудового законодавства України з європейськими трудовими стандартами. Водночас у науці трудового права ще не вироблено єдиний підхід до поняття та структури трудового права ЄС, його основних засад і джерел, окремих аспектів індивідуального та колективного трудового права ЄС. У контексті цього значний інтерес викликає монографічне дослідження сутності та системи трудового права Європейського Союзу.

У монографії проаналізовано основні засади трудового права ЄС. Акцентовано на тому, що сучасне трудове право ЄС витримане в дусі загальних принципів права ЄС. На їх основі вибудоване також правове регулювання трудових відносин. Вони ж визначають і тенденції розвитку трудового права ЄС. Ці принципи характеризують основи взаємодії норм комунітарного та національного трудового права. При цьому на сутність і закономірності розвитку трудового права ЄС вони впливають по-різному. Досліджуючи спеціальні принципи трудового права ЄС, автор ґрунтовно з'ясовує зміст кожного з них. У роботі проаналізовано наведені в галузевій літературі класифікації принципів трудового права ЄС та запропоновано нове бачення їх упорядкування.

Досі однією з дискусійних у теорії трудового права залишається проблема розуміння та поділу джерел трудового права ЄС. Незважаючи на чималу активність учених із цього питання, автор задекларувала власну позицію з окресленої проблеми та зазначила, що зовнішні форми функціонування права ЄС є не лише головними регуляторами інтеграції, що водночас утілюють її результати та потреби, а й фактично його принципами, засадами, на яких воно ґрунтується та з яких утворюється. Одним із завдань, які намагається реалізувати автор у рецензованій роботі, стало визначення тих правових актів, які безвідносно до певних класифікаційних видів на рівні ЄС сьогодні регулюють суспільні відносини, зокрема й трудові. Так, до цих актів О.М. Рим відносить установчі договори ЄС та акти, що їх доповнюють чи змінюють; Хартію основоположних прав ЄС; міжнародні угоди, які укладені ЄС

із третіми державами та міжнародними організаціями; загальні принципи права ЄС; регламенти, директиви та рішення; рішення Суду ЄС; акти соціальних партнерів; інші правові документи, що впливають на формування й реалізацію права ЄС. Важливим є факт, що теоретичні висновки в роботі підсилюються аналізом відповідних положень трудового права ЄС.

З огляду на розвиток нових форм зайнятості, що суттєво відрізняються від традиційних трудових відносин у контексті їх передбачуваності та стабільності, автор прагне сформувати в галузевій теорії єдину концепцію захисту трудових прав осіб, які обрали нові форми працевлаштування. Одним із напрямів у дослідженні обрано проблему правового забезпечення неповної зайнятості, строкового працевлаштування, роботи через агенції тимчасового найму та дистанційної праці шляхом аналізу змісту прав та обов'язків відповідних суб'єктів. З'ясування цього питання є особливо актуальним сьогодні, коли спостерігаємо тенденцію переходу від класичних трудових договорів до нестабільних і нестандартних форм зайнятості.

Обґрунтованою є низка положень монографії про загальні вимоги до правового регулювання окремих аспектів індивідуальних трудових відносин на рівні ЄС. Наголошено на тому, що відповідне наднаціональне правове забезпечення накладається на вже сформовані національні системи трудового права, які мають власні механізми використання різних форм зайнятості. Позитивним необхідно вважати й те, що авторські висновки щодо особливостей правового забезпечення комунітарними нормами робочого часу, часу відпочинку й оплати праці мають практичне значення для вдосконалення законодавства України та його узгодження з європейськими трудовими стандартами. Окремо досліджено правові засади професійної безпеки та охорони здоров'я працівників у ЄС.

Незаперечний інтерес становить детальний виклад питання, що стосується колективного трудового права ЄС. Автор формулює власні наукові висновки щодо поняття та видів європейського соціального діалогу. Вартими уваги є аргументи стосовно приналежності до джерел трудового права ЄС міжгалузевих колективних угод, які уклали європейські соціальні партнери, незалежно від того, у який спосіб вони впроваджені в дію: директивною чи самостійно соціальними партнерами. Чимало місця в рецензованій монографії відведено з'ясуванню взаємодії основних економічних свобод з основоположними колективними трудовими правами у ЄС. Автор наводить власні аргументи в науковій дискусії щодо їх співвідношення. Окремо досліджується питання участі працівників в управлінні підприємством за правилами ЄС.

У роботі читачеві пропонується новий погляд на правове регулювання трудових правовідносин на рівні Європейського Союзу, що дало змогу запропонувати науково обґрунтовані аргументи щодо сукупного регулювання трудових відносин, які виникають на теренах держав – членів

¹ Рим О.М. Трудове право Європейського Союзу : монографія. Львів : ГАЛИЧ-ПРЕС, 2020. 596 с.

ЄС, комунітарними (наднаціональними) нормами та нормами національного трудового права, що ухвалені згідно з першими.

Цікавим не лише для науковців, а й для широкого кола читачів стане нове бачення свободи вільного руху працівників крізь призму його подвійної спрямованості як основної економічної свободи та принципу трудового права ЄС, що перебуває на перетині правових норм та економічних інтересів.

Заслуговує на увагу позиція автора стосовно ролі гармонізації як методу наближення національних правових систем шляхом їх удосконалення. При цьому О.М. Рим дотримується думки, що гармонізація норм трудового права держав – членів ЄС покликана створити основу для забезпечення цілісного й однакового розуміння окремих аспектів правового регулювання трудових відносин та не веде до уніфікації правового забезпечення.

Водночас рецензована монографія як наукова робота не позбавлена окремих дискусійних моментів. Спірним є висновок автора про те, що норми трудового права ЄС визначають спосіб і механізми, згідно з якими держави-члени регулюватимуть відповідні відносини, тобто зобов'язують до вчинення певних дій або ж діють безпосередньо. Таке твердження ґрунтується на тому, що ухвалені на рівні Європейського Союзу регламенти як акти прямої дії не потребують жодних дій із боку держав-членів для

правового забезпечення трудових відносин. Натомість правила директив як актів вторинного законодавства повинні бути перенесені в національне законодавство держав-членів, а отже, директиви безпосередньо не регулюють трудові відносини, а лише встановлюють зобов'язання держав-членів упровадити відповідне правове забезпечення. При цьому положення директив можуть набути прямої дії в разі невиконання державою-членом свого зобов'язання щодо транспозиції відповідної директиви. На наше переконання, норми трудового права ЄС безпосередньо регулюють трудові відносини, навіть якщо такі й закріплюють зобов'язання до вчинення певних дій, оскільки в результаті вони приводять до ухвалення національних норм трудового права або ж діють безпосередньо, якщо обов'язок щодо їх імплементації не виконано.

Щоправда, наведені міркування мають дискусійний характер і не применшують наукову цінність рецензованої роботи.

Рецензовану монографію можна охарактеризувати як приклад класичних наукових досліджень. Вона є важливим кроком на шляху розбудови вітчизняного трудового права за європейським зразком. Монографія О.М. Рим становитиме інтерес не лише для науковців, а й для працівників трудової сфери, викладачів юридичних факультетів, аспірантів, студентів та широкого кола читачів.